

Sygn. akt VII U 4613/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 lutego 2022 r.

**Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych**

w składzie:

Przewodniczący SSO Renata Gąsior

Protokolant sekr. sądowy Marta Jachacy

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 2 lutego 2022 r. w Warszawie

sprawy M. K.

przeciwko Dyrektorowi Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji

o wysokość emerytury policyjnej

na skutek odwołania M. K.

od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 20 czerwca 2017 r. Nr: (...) (...) ((...))

1. zmienia zaskarżoną decyzję z dnia 20 czerwca 2017 r. Nr: (...) (...) ((...)) w ten sposób, że zobowiązuje Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. do przeliczenia emerytury M. K. poczynając od dnia 1 października 2017 roku z pominięciem art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708 z późn. zm.) w brzmieniu nadanym w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z dnia 30 grudnia 2016 roku),

2. zasądza od Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji na rzecz M. K. kwotę 180,00 zł (sto osiemdziesiąt złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Renata Gąsior

UZASADNIENIE

M. K. 3 sierpnia 2017 r. złożyła w Sądzie Okręgowym w Warszawie odwołanie od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z 20 czerwca 2017 r.

nr ewid. (...) w przedmiocie ponownego ustalenia wysokości przysługującej jej emerytury policyjnej w oparciu o znowelizowane przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji i innych służb. Odwołująca zarzuciła powyższej decyzji naruszenie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego poprzez brak należytego uzasadnienia decyzji i niedokładne wskazanie podstawy prawnej jej wydania, brak wszechstronnego i wyczerpującego

rozpatrzenia materiału dowodowego, naruszenie przepisu art. 365 § 1 k.p.c. poprzez pominięcie treści prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 2 kwietnia 2015r. o sygn. (...) U 2/15, błędną wykładnię przepisu art. 13b ustawy zaopatrzeniowej i w konsekwencji błędne zakwalifikowanie okresu zatrudnienia odwołującej w okresach od 6 października 1977 r. do 8 grudnia 1989 r. i od 1 sierpnia 1990 r. do 27 lutego 2014 r. jako okresu służby na rzecz totalitarnego państwa, art. 15c ustawy zaopatrzeniowej poprzez jego błędne zastosowanie, a nadto naruszenie art. 67 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP poprzez nieuwzględnienie ich treści przy wykładni i stosowaniu przepisów ustawy zaopatrzeniowej. Odwołująca wniosła o zmianę skarżonej decyzji i ustalenie wysokości jej emerytury w kwocie 3 597,78 zł oraz o zasądzenie od organu rentowego na jej rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego zgodnie z przewidzianymi normami. Zdaniem odwołującej obniżenie przysługującego jej prawa ma charakter arbitralny i narusza konstytucyjną zasadę równości oraz zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. Odwołująca wskazała, że przepracowała około 13 lat na stanowisku administracyjnym w czasach PRL, lecz wykonywana przez nią praca nie stanowiła elementu represyjnego ówczesnego państwa, a tylko taką pracę – jako sprzeczną z prawami człowieka – można ewentualnie piętnować poprzez odbieranie praw czy przywilejów emerytalnych. Następnie ubezpieczona przez 24 lata pracowała w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, za którą to pracę otrzymała odznaczenie brązowym medalem „Za zasługi dla obronności kraju” i Srebrnym Krzyżem Zasługi. M. K. podniosła również, że skarżona decyzja wzrusza prawomocny wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie (...) U 2/15, zgodnie z którym okresy zatrudnienia od 10 maja 1982 r. do 29 czerwca 1984 r. i od 16 października 1984 r. do 16 października 1986 r. zostały jej zaliczone jako podlegające wskaźnikowi 2,6% podstawy wymiaru (odwołanie k. 3-7 a.s.).

W odpowiedzi na odwołanie z 8 sierpnia 2018 r. **Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji** wniósł o jego oddalenie. Uzasadniając swoje stanowisko w sprawie organ wyjaśnił, że na mocy przepisów ustawy z dnia 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji i innych służb ustawodawca zobowiązał organ emerytalny do wszczynania z urzędu postępowania w przedmiocie ponownego ustalenia prawa do świadczenia i wysokości świadczeń stosownie do znowelizowanych przepisów. Z informacji o przebiegu służby sporządzonej przez Instytut Pamięci Narodowej wynika, że odwołująca w okresie od 6 października 1977 r. do 8 grudnia 1989 r. pełniła służbę na rzecz państwa totalitarnego, o której mowa w art. 13b ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym, w związku z czym organ dokonał ponownego przeliczenia świadczenia odwołującej zgodnie z zasadami obliczania wysokości emerytury określonymi w art. 15c ustawy. Powyższa informacja była przy tym wiążąca przy wydaniu decyzji. W odniesieniu do podnoszonych zarzutów organ emerytalny zaznaczył, że znowelizowane przepisy ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym korzystają z zasady domniemania zgodności z Konstytucją RP, które może być obalone jedynie wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego (odpowiedź na odwołanie k. 26-29 a.s.).

Na wniosek Sądu Okręgowego w Warszawie, postanowieniem z 16 sierpnia 2019 r. sygn. akt III AUo 6884/19 Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie na podstawie art. 44 k.p.c. (k. 70 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Odwołująca M. K. (zd. K.), urodziła się (...) Posiada wykształcenie średnie – w 1975 r. zdała egzamin dojrzałości. W dniu 1 czerwca 1977 r. odwołująca ukończyła dwuletnie Państwowe Studium (...), uzyskując kwalifikacje zawodowe w specjalności Handel zagraniczny. Odwołująca znała języki niemiecki i rosyjski, z których zdawała egzaminy resortowe (życiorys k. 5, dyplom k. 21, zaświadczenia dot. egzaminów językowych k. 63-66, 76 – akta służby odwołującej; zeznania odwołującej k. 86-87 a.s.).

Z dniem 6 października 1977 r. M. K. została przyjęta do służby w Milicji Obywatelskiej na stanowisku starszego referenta techniki operacyjnej w Wydziale (...) Departamentu (...). Wydział (...) zatrudniał wyłącznie tłumaczy oraz personel techniczny. W Wydziale były wydzielone sekcje tłumaczeń języka francuskiego, niemieckiego i angielskiego. Ubezpieczona w 1978 r. złożyła egzamin na chorążego Milicji Obywatelskiej, wobec czego nadano jej stopień sierżanta MO, a w 1980 r. – młodszego chorążego. W 1980 r. odwołująca ukończyła 3-letni cykl doskonalenia zawodowego (karta

przebiegu służby k. 58-59; wniosek personalny k. 61; świadectwo złożenia egzaminu na chorążego k. 69, wniosek o nadanie stopnia sierżanta k. 70, charakterystyka służbowa k. 75, opinia służbowa k. 80, wniosek o nadanie stopnia młodszego chorążego k. 81-82 – akta służby odwoływającej, zeznania odwoływającej k. 86-87 a.s.).

Ze względu na zmiany organizacyjne, odwoływająca została przeniesiona do Wydziału (...)Departamentu (...), gdzie była zatrudniona od 1 kwietnia 1981 r. na stanowisku starszego referenta technik operacyjnych. Następnie od 1 maja 1989 r. ubezpieczona została przeniesiona na stanowisko młodszego inspektora. W Wydziale(...) obowiązki odwoływającej, podobnie jak wcześniej w Wydziale (...) polegały na dokonywaniu tłumaczeń z języka niemieckiego (wnioski personalne k. 83, 92, opinia służbowa k. 93-96 – akta służby odwoływającej).

W okresie od 15 listopada 1981 r. do 16 października 1986 r. M. K. przebywała na urloпах macierzyńskim i wychowawczym (raporty k. 84-88 – akta służby odwoływającej).

W trakcie zatrudnienia w resorcie MSW M. K. pracowała wyłącznie przy tłumaczeniu tekstów korespondentów zagranicznych z języka niemieckiego, których nie pozyskiwała samodzielnie. Nie wyjeżdżała na tłumaczenia. Odwoływająca nie wykonywała żadnych czynności operacyjnych, a jej praca nie była wymierzona przeciwko prawom obywateli, nie miała na celu walki z opozycją ani z Kościołem. W opiniach służbowych podkreślano bardzo dobre opanowanie przez odwoływającą języka niemieckiego na potrzeby wykonywanych obowiązków, a także zdyscyplinowanie, należyty stosunek do przełożonych, koleżeńskość, skromność, inteligencję, uprzejmość. Wskazywano, że postawa moralno-etyczna odwoływającej nie budzi zastrzeżeń (charakterystyka służbowa k. 75, opinie służbowe k. 80, 93-96 – akta służby odwoływającej; zeznania odwoływającej k. 86-87 a.s.).

Odwoływająca w 1990 r. pozytywnie przeszła weryfikację, a następnie od 1 sierpnia 1990 r. M. K. została zatrudniona w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych w W., gdzie pracowała do 2014 r. na stanowiskach sekretarskich (umowa o pracę k. 13 a.s., świadectwo pracy k. 16 a.s., zeznania odwoływającej k. 86-87 a.s.).

Decyzją Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 12 marca 2014 r. nr ewid. (...) M. K. przyznano prawo do emerytury policyjnej (decyzja Dyrektora ZER MSWiA z 12.03.2014 r. k. 2 a.r.).

Wysokość emerytury ubezpieczonej na dzień na dzień 1 marca 2017 r. wynosiła 4.397,56 zł (decyzje Dyrektora ZER MSWiA z 27.02.2017 r. k. 4 a.r.).

Pismem z 27 kwietnia 2017 r. Instytut Pamięci Narodowej poinformował Zakład Emerytalno-Rentowy MSWiA, że na podstawie posiadanych akt osobowych M. K. w okresie od 6 października 1977 r. do 8 grudnia 1989 r. pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Służby Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin, przy czym w okresach od 10 maja 1982 r. do 29 czerwca 1984 r. i od 16 października 1984 r. do 15 października 1985 r. przebywała na urlopie wychowawczym (informacja o przebiegu służby z 27.04.2017 r. k. 4 a.r.).

W związku z powyższym Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji 20 czerwca 2017 r. wydał decyzję nr ewid. (...), na mocy której, w oparciu o art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy, ustalił wysokość emerytury M. K. od 1 października 2017 r. w kwocie 2.069,02 zł (decyzja Dyrektor ZER MSWiA z 20.06.2017 r. k. 8 a.r.).

Sąd ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w tym w aktach organu rentowego oraz akt służbowych odwoływającej z okresu służby w Milicji Obywatelskiej z lat 1977-1989. Dokumenty, na których Sąd oparł swoje ustalenia, zasługiwały w całości na uwzględnienie. Ich wiarygodności nie kwestionowała zarówno odwoływająca, jak i organ emerytalny w toku postępowania sądowego. Dodatkowo podstawę

ustaleń faktycznych stanowiły zeznania M. K., którym Sąd dał wiarę w całości i ocenił jako spójne i logiczne, a nadto jako korespondujące z treścią dokumentów.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie było zasadne.

W niniejszej sprawie ubezpieczona kwestionowała możliwość uznania, by służba jaką pełniła w okresie od 6 października 1977 r. do 8 grudnia 1989 r., była wykonywana na rzecz państwa totalitarnego. Podniosła przy tym szereg zarzutów sprzeczności zastosowanych przepisów art. 13 b i 15c ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2020r., poz. 723 ze zm.) – dalej jako ustawa zaopatrzeniowa – z normami Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Powołane, zastosowane wobec odwołującej, przepisy wprowadzono na mocy art. 1 ustawy nowelizującej z 16 grudnia 2016 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. 2016r., poz. 2270), zwanej dalej ustawą zmieniającą i jest to już druga regulacja powodująca obniżenie emerytur, a teraz także rent inwalidzkich osobom, które pełniły „służbę w organach bezpieczeństwa PRL”. Obecnie pojęcie to zastąpiono pojęciem „służby na rzecz państwa totalitarnego”, art. 15c wskazuje bowiem, że w przypadku osoby, która pełniła „służbę na rzecz totalitarnego państwa” i która pozostawała w służbie przed dniem 2 stycznia 1999 r., emerytura wynosi: 0% podstawy wymiaru – za każdy rok tej służby, a poza tym, emerytura nie podwyższa się zgodnie z treścią art. 15 ust. 2 i 3 ustawy nowelizowanej, jeżeli okoliczności uzasadniające podwyższenie wystąpiły w związku z pełnieniem służby na rzecz totalitarnego państwa, o której mowa w art. 13b. Jednocześnie ustawodawca wprowadził ograniczenie, zgodnie z którym wysokość emerytury ustalonej zgodnie z art. 15c ust. 1 i 2 nie może być wyższa niż miesięczna kwota przeciętnej emerytury wypłaconej przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Należy wspomnieć, że w rozwiązaniach, poprzedzających ustawę nowelizującą z 16 grudnia 2016 r., przyjętych wcześniej w ustawie z dnia 23 stycznia 2009 r. (Dz. U. z 2009 r., Nr 24, poz. 245) obniżono po raz pierwszy wskaźnik wysokości podstawy wymiaru emerytury za każdy rok służby w organach bezpieczeństwa państwa do 1990 r. z 2,6% do 0,7%. Zarówno Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 20 stycznia 2010 r. (Kp 6/09), jak i Europejski Trybunał Praw Człowieka w decyzji z dnia 14 maja 2013 r. (15189/10, Lex nr 1324219) uznały wówczas, że nowe rozwiązania nie nałożyły na tę grupę emerytów nadmiernego obciążenia i dotyczyły jedynie praw nabytych niesłusznie, a więc nie można skutecznie kwestionować ich konstytucyjności. W przywołanym orzeczeniu Trybunał Praw Człowieka podkreślił również, że rozpatrywał już sprawy, w których pojawiał się problem uprzywilejowanej pozycji w sferze praw emerytalnych członków elity komunistycznej i policji politycznej w krajach postkomunistycznych oraz potwierdził prawo ustawodawcy chcącego wyeliminować niesprawiedliwe lub nadmierne świadczenia z ubezpieczeń społecznych, dążącego do likwidacji przywilejów byłych funkcjonariuszy reżimów totalitarnych do tego rodzaju działań. Równocześnie Trybunał zwrócił uwagę, że podjęte środki nie mogą być nieproporcjonalne. Rozważania, jakie zostały poczynione przez Trybunał Konstytucyjny oraz Europejski Trybunał Praw Człowieka na gruncie poprzedniej „ustawy dekomunizacyjnej”, będą pomocne także i przy ocenie niniejszej sprawy, właśnie z uwzględnieniem faktu, że mamy do czynienia z kolejnym swoistym rozliczaniem się z osobami arbitralnie uznanymi za służące państwu totalitarnemu.

Organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję w oparciu o przepisy wprowadzone na mocy wspomnianego art. 1 ustawy zmieniającej. W uzasadnieniu do projektu tej ustawy wskazano, że ma ona na celu wprowadzenie rozwiązań zapewniających w pełniejszym zakresie zniesienie przywilejów emerytalnych związanych z pracą w aparacie bezpieczeństwa PRL przez ustalenie na nowo świadczeń emerytalnych i rentowych osobom pełniącym służbę na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 22 lipca 1944 r. do 31 lipca 1990 r. Stwierdzono również, że emerytury i renty osób pełniących służbę ustalono na znacznie korzystniejszych zasadach wynikających z ustawy zaopatrzeniowej, w

stosunku do osób pobierających te świadczenia na podstawie ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Zdaniem Sądu Okręgowego, ustawa zaopatrzeniowa, jak też wydane na jej podstawie decyzje, zasadnie budzą wątpliwości odnośnie ich zgodności z zasadą godności jednostki, zasadą rządów prawa, zasadą równości, czy zasadą proporcjonalności, z uwagi na ich wydanie po niemal 27 latach od transformacji ustrojowej oraz z zasadą sądowego wymiaru sprawiedliwości. Ustawa zaopatrzeniowa wprowadza w art. 13b oraz art. 15c i art. 22a odpowiedzialność zbiorową i swoim zakresem podmiotowym obejmuje, bez wyjątków, wszystkich byłych funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa, niezależnie od ich postawy patriotycznej, etycznej i moralnej, rodzaju wykonywanych czynności, czy zajmowanego stanowiska. Tego rodzaju regulacje zaprzeczają istocie zasady rządów prawa. Zasada ta oznacza obowiązek władz publicznych traktowania osób w sposób adekwatny i proporcjonalny do ich postawy, zasług i przewinień. Niedopuszczalne zatem jest zastosowanie jakichkolwiek represji w stosunku do osób tylko za to, że pracowały lub służyły w okresie poprzedzającym zmianę ustroju państwa polskiego. Nawet uznanie, że niektóre instytucje funkcjonujące przed tą zmianą działały w sposób budzący dziś poważne wątpliwości prawne i moralne, nie uprawnia prawodawcy do stwierdzenia, że wszystkie osoby tam zatrudnione były przestępcami. W tym też kontekście, zdaniem Sądu, działania ustawodawcy polegające na arbitralnym obniżeniu wysokości emerytury ubezpieczonej trudno jest uzasadnić dążeniem do jakiegokolwiek słusznego celu leżącego w interesie publicznym. Zastosowanie nowego wskaźnika emerytury i renty miało charakter automatyczny, bez uwzględnienia faktycznie wykonywanych obowiązków, jak również pełnionej funkcji przez odwołującą. Ustawa zmieniająca w gruncie rzeczy zadziałała bez rozróżnienia pomiędzy funkcjonariuszami, którzy w rzeczywistości dopuścili się czynów przestępczych oraz tymi, którzy jedynie należeli do personelu technicznego.

Ponadto nie należy pomijać faktu, że zgodnie z art. 10 ust. 1 i 2 ustawy zaopatrzeniowej prawo do emerytury policyjnej nie przysługuje funkcjonariuszowi skazanemu prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo umyślne lub przestępstwo skarbowe umyślne, ścigane z oskarżenia publicznego, popełnione w związku z wykonywaniem czynności służbowych i w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, albo za przestępstwo określone w art. 258 kodeksu karnego lub wobec którego orzeczono prawomocnie środek karny pozbawienia praw publicznych za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe, które zostało popełnione przed zwolnieniem ze służby. Jednakże w takim przypadku prawomocnie skazanemu przestępcy przysługuje świadczenie na ogólnych zasadach obowiązujących w powszechnym systemie emerytalnym. Przytoczony wyżej przepis wskazuje, że ustawa zmieniająca wprowadziła pozasądową zbiorową odpowiedzialność za nieokreślony czyn z naruszeniem prawa jednostki do sądu i sprawiedliwego procesu. Obniżono określonym podmiotom emerytury i renty w sposób bardziej niekorzystny, niż jest to obecnie dopuszczalne nawet wobec funkcjonariuszy prawomocnie skazanych przez sąd za popełnione przestępstwa. Ci ostatni funkcjonariusze mogą zostać pozbawieni świadczeń emerytalnych przysługujących funkcjonariuszom służb mundurowych przez obniżenie ich do poziomu przysługującego w ramach powszechnego systemu emerytalnego.

W przedmiotowej sprawie Dyrektor Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wydał zaskarżoną decyzję jedynie na podstawie informacji o przebiegu służby odwołującej sporządzonej przez Instytut Pamięi Narodowej 27 kwietnia 2017 r. Ten dokument stanowił podstawę obniżenia emerytury policyjnej i renty inwalidzkiej, wymaga jednak podkreślenia, że wskazuje on jedynie, że odwołująca pełniła służbę na rzecz totalitarnego państwa, o której jest mowa w art. 13b ustawy zaopatrzeniowej, w okresie od 6 października 1977 r. do 8 grudnia 1989 r. Treść dokumentu nie precyzuje natomiast na jakiej dokładnie podstawie służba odwołującej została zakwalifikowana jako służba na rzecz państwa totalitarnego. W tym kontekście na uwagę zasługuje pogląd wyrażony przez Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 9 grudnia 2011 r., sygn. akt II UZP 10/11, który Sąd Okręgowy w całości podziela – zgodnie z którym sąd ubezpieczeń społecznych, rozpoznający sprawę w wyniku wniesienia odwołania od decyzji Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. w sprawie ponownego ustalenia (obniżenia) wysokości emerytury policyjnej byłego funkcjonariusza Służby Bezpieczeństwa, nie jest związany treścią informacji o przebiegu służby w organach bezpieczeństwa państwa, przedstawionej przez Instytut Pamięi Narodowej zarówno co do faktów (ustalonego w tym zaświadczeniu przebiegu służby), jak i co do kwalifikacji prawnej tych faktów (zakwalifikowania określonego okresu służby jako służby w

organach bezpieczeństwa państwa). Z tego wynika, że ustalenia faktyczne i interpretacje prawne Instytutu Pamięci Narodowej nie mogą wiązać również sądu rozpoznającego przedmiotową sprawę.

W aktualnym stanie prawnym Sąd Najwyższy również wyraził swój pogląd. W sprawie o sygn. akt III UZP 1/20 podjął w składzie 7-osobowym uchwałę z dnia 16 września 2020 r., w której stwierdził, że kryterium „służby na rzecz totalitarnego państwa” określone w art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej powinno być oceniane na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka. Wprawdzie powołana uchwała zapadła w sprawie jednostkowej, ale pogląd prawny, jaki wyraził w niej Sąd Najwyższy, Sąd Okręgowy podziela. To z kolei oznacza, że w analizowanym przypadku stwierdzenie o pełnieniu przez M. K. służby na rzecz totalitarnego państwa w okresie od 6 października 1977 r. do 8 grudnia 1989 r. nie może być dokonane wyłącznie na podstawie informacji Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (kryterium formalnej przynależności do służb), lecz na podstawie wszystkich okoliczności sprawy, w tym także na podstawie indywidualnych czynów i ich weryfikacji pod kątem naruszenia podstawowych praw i wolności człowieka służących reżimowi komunistycznemu (art. 13b ust. 1 w związku z art. 13a ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994r.). W tym kontekście Sąd Najwyższy w motywach powołanej uchwały zwrócił również uwagę, że pozbawienie sądu ubezpieczeń społecznych prawa do przeprowadzenia interpretacji przepisu art. 13b ust. 1 ustawy zaopatrzeniowej naruszałoby wprost art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Sąd Najwyższy uznał, że rolą sądu powszechnego jest w szczególności ustalenie długości okresu i miejsca pełnienia służby oraz stanowiska i stopnia służbowego odwołującego. Przy tym istotne jest ustalenie indywidualnych czynów konkretnej osoby pod kątem zweryfikowania, czy naruszały one podstawowe prawa i wolności człowieka.

Uwzględniając powołane wyżej poglądy, Sąd Okręgowy przeprowadził w przedmiotowej sprawie postępowanie dowodowe, w wyniku którego ustalił, że w przypadku M. K. nie zachodziły okoliczności pozwalające na zakwalifikowanie jej służby w okresie od 6 października 1977 r. do 8 grudnia 1989 r. jako służby na rzecz państwa totalitarnego. Zebrany w sprawie materiał dowodowy, zdaniem Sądu, nie daje podstaw do stanowczego i jednoznacznego ustalenia, że odwołująca swoimi działaniami w jakikolwiek sposób naruszyła prawa człowieka podczas służby na rzecz państwa totalitarnego, bądź też popełniła jakiegokolwiek przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego czy prywatnego.

Sąd zwrócił przy tym uwagę, że zgodnie z art. 13b ust. 1 pkt 5 lit. d tiret 5 ustawy zaopatrzeniowej – co prawdopodobnie stanowiło podstawę negatywnej kwalifikacji spornego okresu służby ubezpieczonej przez IPN, czego jednak, jak wskazano wyżej, nie sprecyzowano – za służbę na rzecz totalitarnego państwa uznaje się służbę od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. m. in. w służbach i jednostkach organizacyjnych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, i ich poprzedniczek, oraz ich odpowiednikach terenowych wykonujące czynności operacyjno-techniczne niezbędne w działalności Służby Bezpieczeństwa, w tym w Departamencie (...), w tym w Zakładzie (...). Z załączonych do akt sprawy dowodów w postaci dokumentacji z przebiegu służby ubezpieczonej wynika, że w spornym okresie, przypadającym na lata (...)–1989, posiadała status funkcjonariusza MO zatrudnionego w Departamencie (...), kolejno w Wydziale (...), a od 1981 r. w Wydziale (...). Nie wynika z nich natomiast, by odwołująca realizowała jakiegokolwiek czynności operacyjne, w tym terenowe czy z osobowymi źródłami informacji. Sąd Okręgowy przesłuchał odwołującą i uznał za wiarygodne jej zeznania w zakresie, w jakim wskazała, że w okresie zatrudnienia w Milicji Obywatelskiej nie uczestniczyła w żadnych działaniach operacyjnych, a jej praca była ściśle związana z dokonywaniem tłumaczeń tekstów z języka niemieckiego, których nie pozyskiwała samodzielnie. Zeznania odwołującej znajdowały przy tym odzwierciedlenie w treści załączonych do wspomnianej wyżej dokumentacji opiniach służbowych i wnioskach personalnych, w których wskazywano na dobrą znajomość języka niemieckiego oraz sumienność w wykonywaniu obowiązków służbowych. Powyższe w ocenie Sądu nie pozwala uznać odwołującej za pracownika operacyjnego. Jednocześnie brak było jakichkolwiek informacji co do tego, czy praca odwołującej mogła być utożsamiana jako wchodząca w zakres czynności bezpośrednio związanych z wymienionymi wyżej aspektami działalności Służby Bezpieczeństwa, w szczególności, że ustawodawca zaniechał sprecyzowania w tym punkcie jakiego rodzaju działalność w tym zakresie należy kwalifikować jako służbę na rzecz państwa totalitarnego. W ocenie Sądu wątpliwe jest natomiast, by za taką służbę uznawać pełnienie przez odwołującą obowiązków tłumacza, trudno bowiem wykazać – także na tle

zebranych w sprawie dowodów – by odwołująca swoim działaniem miała przyczynić się do represji ludności cywilnej, zwalczania środowisk opozycyjnych bądź innych działań, których historyczna ocena do dziś budzi wątpliwości. W pozostałym zakresie dokumenty zawierają jedynie informacje o co do zasady pozytywnej ocenie pracy odwołującej. Wynika z nich, że ubezpieczona prezentowała cechy osoby poprawnie wykonującej swoje obowiązki. Informacje te nie pozwalały jednak na ocenę przebiegu służby ubezpieczonej z perspektywy zaangażowania w służbie na rzecz państwa totalitarnego, nawet w ujęciu cytowanego wyżej przepisu.

Nie można przy tym również pominąć faktu, że odwołująca kontynuowała zatrudnienie – formalnie w strukturach Policji, na stanowiskach sekretarskich – w państwie demokratycznym po 31 lipca 1990 r. aż do momentu przejścia na emeryturę w 2014 roku. Pozwala to na stwierdzenie, że dotychczasowa służba odwołującej w strukturach MO nie stanowiła przeszkody jej dalszego zatrudnienia w organach policyjnych, choć na stanowisku cywilnym. Okoliczność ta nie pozostaje bez znaczenia z perspektywy powszechnie znanej okoliczności związanej z weryfikacją funkcjonariuszy służb mundurowych na przełomie lat 1990. Również i ta okoliczność zdaniem Sądu przemawia za brakiem podstaw do przypisania odwołującej się działań polegających na naruszaniu podstawowych praw i wolności człowieka, służących reżimowi komunistycznemu w okresie przed 1990 r.

Jednocześnie wskazać należy, że zgodnie z zasadą kontryktoryjności obowiązującą w procesie cywilnym, to na stronach postępowania ciąży obowiązek udowodnienia swoich twierdzeń poprzez prezentowanie materiału dowodowego na ich poparcie. W myśl art. 232 k.p.c. to strony są obowiązane wskazywać dowody dla stwierdzenia faktów, z których wywodzą skutki prawne. Zasada kontryktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń obowiązuje również w odrębnym postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 grudnia 2008 r., I UK 151/08). Zaskarżenie decyzji organu emerytalnego nie powoduje zmiany w rozkładzie ciężaru dowodu. Natomiast w sytuacji, gdy zmiana decyzji organu rentowego następuje niejako z inicjatywy organu, to na organie spoczywa powinność udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne w postaci zmiany decyzji. Tymczasem w przedmiotowej sprawie organ rentowy nie wykazał się inicjatywą dowodową i nie zakwestionował argumentów przedstawionych przez odwołującą, a dotyczących zadań wykonywanych w latach 1977-1989. Swoje stanowisko w zakresie oceny przebiegu służby odwołującej oparł wyłącznie na informacji Instytutu Pamięci Narodowej, nie czyniąc zadość obowiązkowi dowodzenia, o którym była mowa. Jednocześnie w ocenie Sądu w świetle wspomnianych wyżej rozważań prawnych i poglądów orzecznictwa nie sposób przyjąć, że do zastosowania ustawy wystarczający jest sam fakt pozostawiania przez odwołującego na etacie danej jednostki, jak również potwierdzenie prawidłowości informacji o przebiegu służby w świetle ww. ustawy przez Instytut Pamięci Narodowej.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy zważył, że w przypadku odwołującej przepisy ustawy zmieniającej z dnia 16 grudnia 2016 r. nie mogły mieć zastosowania. W ocenie Sądu, biorąc pod uwagę, że w toku procesu nie ujawniono żadnych dowodów przestępczej czy bezprawnej działalności M. K., zarzut współudziału w bezprawiu w okresie pełnienia służby w latach 1977-1989, bez badania indywidualnej winy i popełnionych czynów, uzasadnia naruszenie zasady godności wobec odwołującej. Stwierdzając zatem brak podstaw do zastosowania art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy zaopatrzeniowej, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że zobowiązał Dyrektora Zakładu Emerytalno-Rentowego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji w W. do przeliczenia emerytury M. K. poczynając od dnia 1 października 2017 roku z pominięciem art. 15c w zw. z art. 32 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z 2016 r. poz. 708 z późn. zm.) w brzmieniu nadanym w ustawie z dnia 16 grudnia 2016 roku o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Służby Kontrwywiadu Wojskowego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Służby Granicznej, Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin (Dz. U. z dnia 30 grudnia 2016 roku), orzekając zgodnie z sentencją wyroku.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zasądzając od organu rentowego na rzecz odwołującej kwotę 180 zł, której wysokość została ustalona na podstawie § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015r. poz. 1800).

SSO Renata Gąsior